

INF 1000 (uke 2)

Variabler, tilordninger og uttrykk

Grunnkurs i programmering

Institutt for Informatikk

Universitet i Oslo

Are Magnus Bruaset og Arild Waaler

I dag skal vi se på...

- Flere praktiske opplysninger
- Litt repetisjon
- Hva er en variabel i et program?
 - Deklarasjoner og variabeltyper
 - Tilordning
- Flere detaljer i Java-språket

22-01-2007

2

Gruppene starter denne uken!

- Hjemmesida
<http://www.ifi.uio.no/inf1000/v07>
 - Sjekk tider for din gruppe
 - Ukeoppgaver (fra bok + ekstra)

22-01-2007

3

Klart for første oblig

- Tilgjengelig på hjemmesida
- Frist 2. februar kl. 16.00

22-01-2007

4

Rep: Programmering

- Et **program** er en **rekkefølge av enkle ordrer**
- Ordrene utføres av datamaskinen - en for en, fra første til siste ordre
- Vi må spesifisere ordrene i et **programmeringsspråk**

22-01-2007

5

Rep: Viktig melding

Å lære å programmere er mer enn å lære et programmeringsspråk

22-01-2007

6

Rep: Java

- Java-programmer skrives i Java-språket
- Streng, men enkel grammatikk (følges 100%)
- Må oversettes til maskinlesbar kode

```
class Utskrift {  
    public static void main(String[] args) {  
        System.out.println("Beethoven komponerte Skjebnesymfonien");  
    }  
}
```

22-01-2007

7

Rep: Java-programmer

- Java-kode skrives inn i en editor (Emacs)
- Java-kode (".java"-fil) oversettes av kompilatoren ("javac") til maskinlesbar kode (".class"-fil)
- Kompilert kode (i ".class"-fil) kjøres av kjøreprogrammet ("java")

Prosessen (editering – kompilering – kjøring) er stort sett den samme for alle språk!

22-01-2007

8

Nytt stoff

- Variabler
- Tilordninger
- Uttrykk

22-01-2007

9

Data

- Alle problemer inneholder **data** som beskriver problemet
 - Søking i Ibsens skuespill?
 - Trenger å lagre en rekke **tekster** i hovedhukommelsen
 - Lage værmelding?
 - Trenger å lagre en rekke **tall** i hovedhukommelsen (bl.a data fra vær-observasjonene)
- Slike data (tall, tekster,..) må vi ha i programmet vårt
- Setter av egne, navngitte "plasser" i programmet

22-01-2007

10

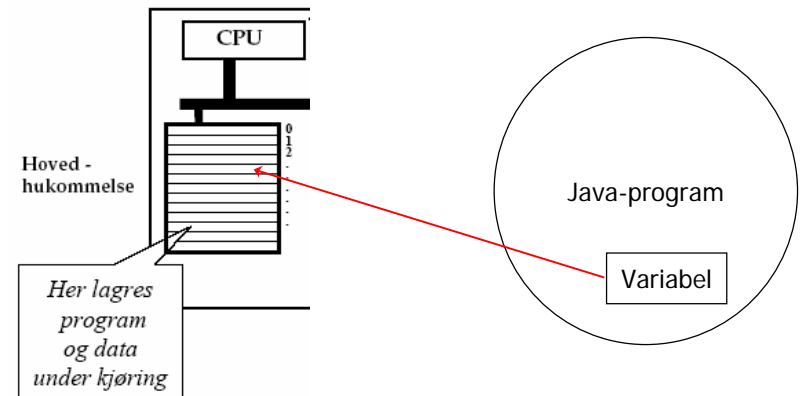
Variabler

- Disse "plassene" kalles **variabler** og har tre egenskaper:
 - Et **navn** (ulikt alle andre variablers)
 - En **type** (hva slags data kan variabelen lagre? F.eks. en tekst, et heltall, et desimaltall,...)
 - Et **data-innhold**, en **verdi** som variabelen skal lagre

22-01-2007

11

Minnelokasjon

22-01-2007

12

Program = Data + Handlinger

- Setninger i et program er av tre typer:
 - Sett av plass til data
 - Gjør noe med data (regne, skrive ut,...)
 - Kommentarer som gjør det lettere å lese programmet

Kommentarer

- Ignoreres av oversetter og kjøreprogram (utføres ikke)
- I Java:
 - Linjekommentarer startet med to skråstreker //
 - Alt **etter** // blir kommentaren

Data + handlinger (+ kommentarer)

- Eksempel (del av et program):

```
// Nå skal vi telle biler  
int antall;  
antall = 100;
```

Kommentar – ignoreres av maskinen

Setter av lagerplass for et heltall (integer) i hukommelsen, refereres ved navn "antall"

Utfører handling (tilordning) som setter verdien 100 inn i minneplassen for "antall"

To enkle programmer

- To eksempler på mer eller mindre enkle Java-programmer
 - ✓ Renteberegning
 - ✓ Forslag til fornavn
- Mer om reglene for å lage (enkle) Java program

Programvareutvikling - oversikt

1. Først har vi et problem vi skal løse (en oppgave)
2. Finn en fremgangsmåte (=algoritme) for problemet
3. Hvilke data beskriver problemet / algoritmen?
4. Skriv et (Java-)program, syntaktisk korrekt
 - Kompiler og rett opp eventuelle feilmeldinger
5. Test ut programmet, sjekk at det gir riktig svar
 - Gjøres ved å kjøre programmet på små eksempler hvor vi vet svaret, programmet brukes først når det er ferdig testet på de ekte dataene.

Problem 1: Renteberegning

1. Du setter 120 000 kr. i banken. Du får 6.25% rente første året, og 7 % rente andre året.

Skriv ut hvor mye du har i banken etter første og andre året

Renteberegning fortsatt

Hvordan løse det:

2. Kan vi metoden for renteberegning?
3. Hvilke data beskriver problemet ?
4. Skrive kode
5. Teste

Problemanalyse

- Renteberegningsformel:
 - $\text{ny kapital} = \text{gammel kapital} * (1 + \text{rente})$
- Hvilke data har vi i problemet?
 - Innskudd, dvs. gammel kapital
 - Rentesats for 1. og 2. år

Har forståelsen, trenger program

Program:

1. Deklarere data
2. Skrive handlingssetninger, inkludert utskrift
3. Skrive kommentarer i koden

Rente-programmet, fyll ut

```
public class Rente
{
    public static void main ( String[] args) {

        ...

    }
}
```

Program 1 – Rente-programmet

```
public class Rente
{
    public static void main ( String[] args) {
        double    rente;
        double    kapital = 120000;

        // rente første år
        rente = 6.25/100;
        kapital = kapital + kapital*rente;
        System.out.println("Kapital etter første år: " + kapital);

        // rente andre år
        rente = 7.0/100;
        kapital = kapital + kapital*rente;
        System.out.println("Kapital etter andre år: " + kapital);
    }
}
```

Kompilering og testing

```
>javac Rente.java
```

```
>java Rente
```

```
Kapital etter første år: 127500.0
```

```
Kapital etter andre år: 136425.0
```


Problem 2: Navneforslag

- Herr Jensen er nybakt far og vil at junior skal ha tre fornavn. Han liker godt navnene "Kai", "Ole" og "Georg".

Lag en nummerert liste over alle mulige navn-kombinasjoner av disse slik at herr Jensen kan velge den beste

Problemanalyse

- Har vi her en metode?
- Hvor mange muligheter er det?
- Hvilke data trenger vi?
 - Navnene?

Program 2 - Navn

```
public class Navn
{
    public static void main ( String[] args) {
        String k="Kai",
            o="Ole",
            g= "Georg";

        System.out.println(" ");

        ...
    }
}
```


Program 2 - Navn

```
public class Navn
{
    public static void main ( String[] args) {
        String k="Kai", o="Ole", g= "Georg";

        // det er 6 mulige kombinasjoner av 3 navn

        System.out.println("1. " + k + " " + o + " " + g + " Jensen");
        System.out.println("2. " + k + " " + g + " " + o + " Jensen");
        System.out.println("3. " + o + " " + k + " " + g + " Jensen");
        System.out.println("4. " + o + " " + g + " " + k + " Jensen");
        System.out.println("5. " + g + " " + o + " " + k + " Jensen");
        System.out.println("6. " + g + " " + k + " " + o + " Jensen");

    }
}
```

Kompilering og testing

```
> javac Navn.java
```

```
> java Navn
```

```
1. Kai Ole Georg Jensen  
2. Kai Georg Ole Jensen  
3. Ole Kai Georg Jensen  
4. Ole Georg Kai Jensen  
5. Georg Ole Kai Jensen  
6. Georg Kai Ole Jensen
```

Litt mer Java

- Deklarasjoner
 - `double`
 - `int`
- Handlingsssetninger, tilordning
- Utskrifts-setningen
 - `System.out.println(.....);`

Heltall og desimaltall (flyttall)

- Datamaskiner håndterer disse på forskjellig måte
- Heltall er alltid eksakte, mens desimaltall har bare en viss nøyaktighet

Deklarasjoner – double, int

- Desimaltall deklarerer med
 - `double`
 - Eksempel:
`double høyde, volum;`
- Heltall deklarerer med
 - `int`
 - Eksempel:
`int antallBiler;`
`int antallFuglereeder;`

Deklarasjoner - double, int

- En deklarasjon lager en **variabel**
 - Setter av **plass** i hurtiglageret
 - I den plassen kan vi lagre verdier av den **typen** (int, double,...) som ble brukt i deklarasjonen
 - Variabelen (lagerplassen) får det **navnet** vi gir den i deklarasjonen

Variabler - konvensjoner

- Variabler har liten bokstav først i navnet
- Består navnet av flere ord skrives det slik:
`int antKunder, antallBokserMaling;`
- Når en variabel først er deklarerert, kan den brukes mange ganger, og verdien kan endres mange ganger

Handlingssetninger, tilordning

- Tilordningsetninger (v.s. = h.s;) gir en ny verdi til en variabel
- På venstre side (v.s.) står navnet til en variabel
- Tegnet = leses: "*settes lik*"
- På høyre side (h.s.) står et regnestykke, verdien regnes ut

Tilordning, fortsatt

- Forekommer det navn på variabler i regnestykket, bruker vi verdien av disse i utregningen
- Eksempel:
`int i, j, k = 2;
i = 14;
j = i + 22;
j = j + 1;
i = i + k;
j = 10* j + i;`

Spesialnotasjon: ofte brukte operasjoner

```
j++; //det samme som j = j+1;
j--; //det samme som j = j-1;
j *= 22; //det samme som j = j*22;
j += a; //det samme som j = j+a;
j -= 14; //det samme som j = j-14;
.....
(flere etter samme mønster)
```

Utskrifts-setningen

```
System.out.println( "Litt utskrift:" + i + " " + s + dd );
```

- Det som står inne i parenteser skrives ut
- Flere ledd kan skjøtes sammen med +

Mer utskrift

- Det som skjøtes sammen kan være:
 - **String**-konstanter eks: "Renta er", "Forslag til navn:"
 - **String** deklarasjoner
 - Eksempel: `String s = "Simen";`
 - **int** (heltall) – blir da omgjort til **String**
 - `int i` har fått verdien 1023. Da blir `i` omgjort til en **String** bestående av sifrene '1','0','2','3'
 - **double** (desimaltall) blir omgjort til **String** med sifre før og etter punktum (evt. til en **String** med eksponent hvis tallet er for stort eller lite)
 - Eksempel: `double dd = 0.2345;`

Flere Java-detajler

- Alle de 50 ordene i Java (reserverte ord)
- Konstanter
- Uttrykk
- Logiske uttrykk
- Pakker og Java klassebibliotek
- Tre typer feil

De 50 reserverte ordene i Java

abstract	default	goto	new	synchronized
boolean	do	if	package	this
break	double	implements	private	throw
byte	else	import	protected	throws
case	extends	instanceof	public	transient
catch	false	int	return	true
char	final	interface	short	try
class	finally	long	static	void
const	float	native	super	volatile
continue	for	null	switch	while

22-01-2007

41

Addisjon (+) har mange virkemåter

- Mellom to heltall gir "+" en heltallsaddisjon, $2 + 2$
- Mellom to flytende tall gir "+" en desimaltallsaddisjon, $2.5 + 3.14$
- Mellom et heltall og et flytende tall gir "+" en desimaltalls-addisjon: $2 + 3.14$
- Mellom to tekststrenger gir "+" en sammenskjøting (konkatenering) av strengene
"Hallo " + "verden"

22-01-2007

42

Overlasting av operatører

At en operator har ulik virkning avhengig av operandene, kalles **overlasting** (av operatoren)

22-01-2007

43

Java er et sterkt typet språk

- Variablene deklarerer til å lagre verdier av en bestemt type
 - Eksempel: `int sum;`
- Oversetteren kontrollerer
 - At verdiene som inngår i regnestykker er av riktig type
 - At typen av uttrykket på høyre side av en tilordning stemmer med typen av variabelen på venstre side
 - Eksempel:
`int sum; sum = 3.14 + 0.2;`
gir syntaksfeil

22-01-2007

44

Casting

- Konvertering ("casting") av en verdi fra en type til en annen er av og til mulig (detaljer senere)

- Implisitt:

```
double ti;  
ti = 10;
```

- Eksplisitt:

```
int sum;  
sum = (int) 3.14;
```

22-01-2007

45

Deklarasjoner og variabeltyper

- Mange basale typer i Java

Type	Forklaring	Eksempel
byte	heltall	byte b = 23;
short	heltall	short s = 256;
int	heltall	int i = 76234;
long	heltall	long l = 1234567890123L;
float	desimaltall	float f = 2.5F;
double	desimaltall	double d = 3.14;
char	tegn	char c = 'g';
boolean	sannhetsverdi	boolean b = true;

22-01-2007

46

Mulige verdier

Type	Lovlige verdier
byte	-128 til 127
short	-32768 til 32767
int	-2 147 483 648 til 2 147 483 647
long	-9 223 372 036 854 775 808L til 9 223 372 036 854 775 807L
float	ca $\pm 3.40282347E+38F$ (6-7 signifikante desimaler)
double	ca $\pm 1.79769313486231570E+308$ (15 signifikante desimaler)

22-01-2007

47

Navn på variable

- Alltid liten forbokstav
- Må begynne på en bokstav
- Kan så inneholde bokstaver, tall, "_"
- Bruk stor bokstav ved ny stavelse, eksempel:

```
int antallDagerIUka = 7;  
antallElever = antallGutter + antallJenter;  
double x1, y2, sirkelAreal;
```

22-01-2007

48

Konstanter

```
final int DUSIN = 12;
final int SNES = 20;
final int GROSS = 144;
final int MAX_ELEVER_PR_KLASSE = 20;
```

- Kan ikke endres etter at de har fått første verdi pga. Java-ordet **final**
- Bruker bare store bokstaver (for å vise at dette er konstanter)

Evaluering av numeriske uttrykk

- Eksempel:
`double x = 3 * (a+1.3)/4 + 4 - a+b/c;`
- Regnes ut fra venstre mot høyre, men:
 - Først metodekall
 - Så regnes all parenteser ut
 - Så alle ++ og --
 - Så * og /
 - Så + og -

Parenteser

- Bruk heller parenteser hvis det er vanskelig

```
double x = 3 * ( (a+1.3)/4 ) - a + (b/c);
```

- Eksplisitt presedens

Logiske variabler og uttrykk

```
boolean c, b = i < 5; // i er mindre enn 5
c = (j != 5); // j inneholder ikke verdien 5;
System.out.println("Er i større enn 5" + b);
```

Operator	Beskrivelse	Eksempel
&&	Og (sann hvis begge ledd sanne)	b = (x<y) && (y<z);
	Eller (sann hvis minst ett ledd er sant)	b = (x<y) (y<z);
!	Ikke (snur sannhetsverdien)	b = !(x<y);
< og >	Mindre enn, større enn	b = x < y;
<= og >=	Mindre enn eller lik, større enn eller lik	b = x <= y;
==	Er lik	b = (x==y);
!=	Er ikke lik	b = (x != y);

Pakker og Java-klassebibliotek

```
double d = Math.sqrt(23);
```

- I et eget Java-bibliotek er det over 2000 ferdigprogrammerte klasser
- Med unntak av en samling av mye brukte klasser, (pakken "java.lang"), må vi importere en slik samling av klasser hvis vi vil bruke noen av dem

Pakker og Java-klassebibliotek

- Vi har hittil brukt biblioteksklassene : **Math** og **System** som begge er i "java.lang"
- Skal vi bruke noen andre klasser i andre pakker må disse importeres.
- I toppen av programmet må vi da ha import-setning:

eksempel:

```
import java.io.*;
```

Tre muligheter for feil

1. Syntaks-feil
 - Vi skriver programmet galt, grammatikk-feil
 - Tas av kompilatoren, javac
2. Algoritme-feil
 - Vi har brukt gal løsningsmetode. Programmet løser ikke problemet
3. Kjøre-feil
 - Programmet stopper under utførelse

Feil nr. 1 – hvilken ?

```
// Program med FEIL !
public class EnkeltProgram1
{
    public static void main ( String[] args) {
        int    radius;
        double areal;

        radius = 4;
        areal = 3.14 * radius * radius

        System.out.println("Sirkel, radius: " + radius
            + ", areal: " + areal);
    }
}
```

Øversetterens svar på feil nr 1

```
>  
>javac EnkeltProgram1.java  
EnkeltProgram1.java:10: ';' expected  
^  
1 error  
>
```

22-01-2007

57

Feil nr 2 – hvilken ?

```
// Program med FEIL !  
  
public class EnkeltProgram2  
{  
    public static void main ( String[] args) {  
        int    radius;  
        double areal ;  
  
        radius = 4;  
        areal = 3.14 * radius;  
  
        System.out.println("Sirkel, radius: " + radius  
            + " , areal: " + areal);  
    }  
}
```

22-01-2007

58

Kompilerering og test av EnkeltProgram2

```
>javac EnkeltProgram2.java  
>java EnkeltProgram2  
Sirkel, radius: 4, areal: 12.56  
>
```

Feil i formelen for areal av sirkel, skal være

$areal = 3.14 * radius * radius$

22-01-2007

59

Feil nr. 3 – hvilke(n) ?

```
// Program med FEIL !  
  
public class EnkeltProgram3  
{  
    public static void main ( String[] args) {  
        int    radius = 0;  
        double areal ;  
  
        areal = radius/radius*3.14;  
  
        System.out.println("Sirkel, radius: " + radius  
            + " , areal: " + areal);  
    }  
}
```

22-01-2007

60

Feil 3

```
>javac Enkeltprogram3.java
>java EnkeltProgram3
Exception in thread "main" java.lang.ArithmeticException: / by zero
at EnkeltProgram3.main(Enkeltprogram3.java:8)
>
```

Feil i formelen for areal av sirkel, skal være

areal = 3.14*radius*radius

Divisjon med null, udefinert operasjon!

Oppsummering - variabler

- En variabel deklarerer i programmet, og vi får da en plass i lageret med
 - Et navn
 - En type
 - En verdi

Oppsummering - variabelnavn

- Navn på variabler bør begynne med liten bokstav
- Stor bokstav for hver stavelse (**antallBarn**)
- Kan ikke være det samme som noen av de reserverte ordene i Java-språket

Oppsummering - tilordning

- Eksempel: **i = j*3 + i ;**
- Venstre side (**i**) er navnet på en variabel som skal få ny verdi
- Høyresiden (**j*3 + i**) er et regnestykke
 - Variabelnavn (som **j** og **i**) erstattes med deres nåværende (gamle) verdi

Oppsummering - uttrykk

- Tre typer uttrykk som ofte forekommer:
 - Numeriske uttrykk
 - Logiske uttrykk
 - Streng-uttrykk